Euroopa Parlament
2019-2024

Väliskomisjon

2023/2118(INI)

7.7.2023

RAPORTI PROJEKT

inimõigusi ja demokraatiat maailmas ning Euroopa Liidu poliitikat selles valdkonnas käsitleva 2023. aasta aruande kohta
(2023/2118(INI))

Väliskomisjon

Raportöör: Nacho Sánchez Amor

SISUKORD

lk

EUROOPA PARLAMENDI RESOLUTSIOONI ETTEPANEK.....3

SELETUSKIRI 14

EUROOPA PARLAMENDI RESOLUTSIOONI ETTEPANEK

inimõigusi ja demokraatiat maailmas ning Euroopa Liidu poliitikat selles valdkonnas käsitleva 2023. aasta aruande kohta
(2023/2118(INI))

Euroopa Parlament,

– võttes arvesse Euroopa Liidu põhiõiguste hartat,

– võttes arvesse Euroopa inimõiguste konventsiooni,

– võttes arvesse Euroopa Liidu lepingu (ELi leping) artikleid 2, 3, 8, 21 ja 23,

– võttes arvesse Euroopa Liidu toimimise lepingu (ELi toimimise leping) artikleid 17 ja 207,

– võttes arvesse inimõiguste ülddeklaratsiooni ning muid ÜRO inimõigustealaseid lepinguid ja inimõigusi käsitlevaid dokumente,

– võttes arvesse kodaniku- ja poliitiliste õiguste rahvusvahelist pakti,

– võttes arvesse ÜRO 1948. aasta genotsiidi vältimise ja selle eest karistamise konventsiooni ning ÜRO Inimõiguste Nõukogu 22. juuni 2020. aasta resolutsiooni 43/29 genotsiidi vältimise kohta,

– võttes arvesse ÜRO 18. detsembri 1979. aasta konventsiooni naiste diskrimineerimise kõigi vormide likvideerimise kohta,

– võttes arvesse ÜRO Peaassamblee 25. novembri 1981. aasta resolutsiooniga 36/55 välja kuulutatud deklaratsiooni igasuguse usul ja veendumustel põhineva sallimatuse ja diskrimineerimise kaotamise kohta,

– võttes arvesse ÜRO 18. detsembri 1992. aasta deklaratsiooni rahvuslikesse või etnilistesse, usulistesse ja keelelistesse vähemustesse kuuluvate isikute õiguste kohta,

– võttes arvesse ÜRO deklaratsiooni inimõiguste kaitsjate kohta, mis võeti konsensuse alusel vastu 9. detsembril 1998. aastal ÜRO Peaassamblee resolutsiooniga 53/144,

– võttes arvesse ÜRO 20. novembri 1989. aasta lapse õiguste konventsiooni ja selle kahte fakultatiivprotokolli, mis võeti vastu 25. mail 2000,

– võttes arvesse 24. detsembril 2014. aastal jõustunud ÜRO relvakaubanduslepingut ja 5. juuni 1998. aasta Euroopa Liidu relvaekspordi toimimisjuhendit,

– võttes arvesse ÜRO 1995. aasta septembri Pekingi deklaratsiooni,

– võttes arvesse 25. septembril 2015. aastal vastu võetud ÜRO kestliku arengu tegevuskava aastani 2030, eelkõige selle eesmärke 1, 4, 5, 8 ja 10,

– võttes arvesse Euroopa Nõukogu 4. aprilli 1997. aasta bioloogia ja arstiteaduse rakendamisel inimõiguste ja inimväärikuse kaitse konventsiooni ning selle lisaprotokolle, 16. mai 2005. aasta inimkaubanduse vastu võitlemise konventsiooni ning 25. oktoobri 2007. aasta konventsiooni laste kaitse kohta seksuaalse ärakasutamise ja kuritarvitamise eest,

– võttes arvesse Euroopa Nõukogu 11. mai 2011. aasta naistevastase vägivalla ja perevägivalla ennetamise ja tõkestamise konventsiooni (Istanbuli konventsioon), mida kõik liikmesriigid ei ole ratifitseerinud,

– võttes arvesse Euroopa Nõukogu 28. aprilli 1983. aasta inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooni protokolli nr 6 surmanuhtluse kaotamise kohta,

– võttes arvesse nõukogu 7. detsembri 2020. aasta määrust (EL) 2020/1998, mis käsitleb inimõiguste raske rikkumise vastu suunatud piiravaid meetmeid[1],

– võttes arvesse Euroopa Parlamendi ja nõukogu 9. juuni 2021. aasta määrust (EL) 2021/947, millega luuakse naabruspiirkonna, arengu- ja rahvusvahelise koostöö instrument „Globaalne Euroopa“, muudetakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu otsust nr 466/2014/EL ja tunnistatakse see kehtetuks ning tunnistatakse kehtetuks Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2017/1601 ja nõukogu määrus (EÜ, Euratom) nr 480/2009[2],

– võttes arvesse nõukogu 20. veebruari 2023. aasta järeldusi ELi prioriteetide kohta ÜRO inimõigusi käsitlevatel foorumitel 2023. aastal,

– võttes arvesse ELi inimõiguste ja demokraatia tegevuskava 2020–2024, mille nõukogu võttis vastu 17. novembril 2020 ja selle vahekokkuvõtet, mis võeti vastu 9. juunil 2023,

– võttes arvesse ELi tegevuskava soolise võrdõiguslikkuse ja naiste mõjuvõimu suurendamiseks välistegevuses (2021–2025) (ELi soolise võrdõiguslikkuse kolmas tegevuskava),

– võttes arvesse ELi lapse õiguste strateegiat 2021–2024,

– võttes arvesse inimõiguste kaitsjaid käsitlevaid ELi suuniseid, mille nõukogu võttis vastu 14. juunil 2004,

– võttes arvesse ELi 2005. aasta suuniseid rahvusvahelise humanitaarõiguse järgimise edendamiseks, mida ajakohastati 2009. aastal,

– võttes arvesse ELi suuniseid surmanuhtluse küsimuses, mida nõukogu ajakohastas 12. aprillil 2013,

– võttes arvesse 24. juunil 2013. aastal vastu võetud suuniseid lesbide, geide, biseksuaalide, trans- ja intersooliste (LGBTI) inimeste kõigi inimõiguste edendamiseks ja kaitsmiseks,

[1] ELT L 410 I, 7.12.2020, lk 1.
[2] ELT L 209, 14.6.2021, lk 1.

– võttes arvesse ELi inimõigustealaseid suuniseid sõnavabaduse kohta internetis ja mujal, mille nõukogu võttis vastu 12. mail 2014,

– võttes arvesse 18. märtsil 2019. aastal nõukogu poolt vastu võetud ELi inimõigustealaseid suuniseid mittediskrimineerimise kohta välistegevuses,

– võttes arvesse 17. juunil 2019. aastal nõukogu poolt vastu võetud ELi inimõigustealaseid suuniseid puhta joogivee ja sanitaartingimuste kohta,

– võttes arvesse muudetud suuniseid kolmandatele riikidele suunatud ELi poliitika kohta, mis käsitleb piinamist ning muud julma, ebainimlikku ja inimväärikust alandavat kohtlemist või karistamist ning mille nõukogu võttis vastu 16. septembril 2019,

– võttes arvesse muudetud ELi suuniseid partnerriikide ja kolmandate riikidega peetavate inimõigustealaste dialoogide kohta, mille nõukogu kiitis heaks 22. veebruaril 2021,

– võttes arvesse komisjoni 12. septembri 2012. aasta teatist „Demokraatia ja säästva arengu juured: Euroopa koostöö kodanikuühiskonnaga välissuhete valdkonnas“ (COM(2012)0492),

– võttes arvesse nõukogu 10. märtsi 2023. aasta järeldusi kodanikuühiskonna tegutsemisruumi rolli kohta põhiõiguste kaitsmisel ja edendamisel ELis,

– võttes arvesse komisjoni ettepanekut võtta vastu Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv, mis käsitleb äriühingute kestlikkusalast hoolsuskohustust ja millega muudetakse direktiivi (EL) 2019/1937 (COM(2022)0071),

– võttes arvesse ELi 2022. aasta aruannet inimõiguste ja demokraatia kohta maailmas,

– võttes arvesse oma Sahharovi mõttevabaduse auhinda,

– võttes arvesse oma 15. jaanuari 2019. aasta resolutsiooni usu- ja veendumusvabaduse edendamist kolmandates riikides käsitlevate ELi suuniste ning ELi erisaadiku asjaomaste volituste kohta[3],

– võttes arvesse oma 23. oktoobri 2020. aasta resolutsiooni soolise võrdõiguslikkuse kohta ELi välis- ja julgeolekupoliitikas[4],

– võttes arvesse oma 19. mai 2021. aasta resolutsiooni inimõiguste kaitse ja ELi rändealase välispoliitika kohta[5],

– võttes arvesse oma 19. mai 2021. aasta resolutsiooni kliimamuutuste mõju kohta inimõigustele ja keskkonnakaitsjate rolli kohta selles küsimuses[6],

– võttes arvesse oma 8. juuli 2021. aasta resolutsiooni kogu maailmas rakendatava

[3] ELT C 411, 27.11.2020, lk 30.
[4] ELT C 404, 6.10.2021, lk 202.
[5] ELT C 15, 12.1.2022, lk 70.
[6] ELT C 15, 12.1.2022, lk 111.

inimõiguste rikkujate vastase ELi sanktsioonirežiimi (ELi Magnitski akt) kohta[7],

– võttes arvesse oma 16. septembri 2021. aasta resolutsiooni soovitustega komisjonile seoses soolise vägivalla määratlemisega ELi toimimise lepingu artikli 83 lõikes 1 nimetatava uue kuriteoliigina[8],

– võttes arvesse oma 17. veebruari 2022. aasta soovitust nõukogule ja komisjoni asepresidendile ning liidu välisasjade ja julgeolekupoliitika kõrgele esindajale korruptsiooni ja inimõiguste kohta[9],

– võttes arvesse oma 18. jaanuari 2023. aasta resolutsiooni inimõigusi ja demokraatiat maailmas ning Euroopa Liidu poliitikat selles valdkonnas käsitleva 2022. aasta aruande kohta[10], ning oma varasemaid resolutsioone varasemate aastaaruannete kohta,

– võttes arvesse oma resolutsioone inimõiguste, demokraatia ja õigusriigi põhimõtte rikkumise kohta (nn kiireloomulised resolutsioonid), mis on alates 2019. aastast vastu võetud kodukorra artikli 144 kohaselt, eelkõige 2022. ja 2023. aastal vastu võetud resolutsioone,

– võttes arvesse kodukorra artiklit 54,

– võttes arvesse väliskomisjoni raportit (A9-0000/2023),

A. arvestades, et liit rajaneb sellistel väärtustel nagu inimväärikuse austamine, vabadus, demokraatia, võrdsus, õigusriik ja inimõiguste austamine, nagu on sätestatud Euroopa Liidu lepingu artiklis 2; arvestades, et liidu tegevus kogu maailmas juhindub inimõiguste universaalsusest ja jagamatusest;

B. arvestades, et aluslepingute kohaselt on inimõiguste ja demokraatia tõhus kaitse ELi välistegevuse keskmes;

C. arvestades, et ELi sise- ja välispoliitika järjepidevus ja sidusus on tõhusa ELi inimõiguspoliitika saavutamise põhitegur;

D. arvestades, et riigid, kes on taganud igaühele võimaluse oma inimõigusi teostada, on demokraatlikud riigid; arvestades, et reeglitel põhinev mitmepoolsus on demokraatlike riikide kaitsmiseks parim organisatsiooniline süsteem;

E. arvestades, et autokraatiate arv on suurenenud ning Göteborgi ülikooli andmetel elab 70 % maailma elanikkonnast autoritaarse võimu all[11]; arvestades, et autoritaarsuse, illiberalismi ja populismi tõus ohustab ülemaailmset reeglitel põhinevat korda, inimõiguste kaitset ja edendamist maailmas ning liidu aluseks olevaid väärtusi ja

[7] ELT C 99, 1.3.2022, lk 152.
[8] ELT C 117, 11.3.2022, lk 88.
[9] ELT C 342, 6.9.2022, lk 295.
[10] Vastuvõetud tekstid, P9_TA(2023)0011.
[11] Göteborgi Ülikool, „The world is becoming increasingly authoritarian - but there is hope“ (Maailm muutub üha autoritaarsemaks, kuid seis ei ole lootusetu), 2. märts 2023 https://www.gu.se/en/news/the-world-is-becoming-increasingly-authoritarian-but-there-is-hope.

põhimõtteid;

F. arvestades, et ELi inimõiguste ja demokraatia tegevuskava (2020–2024) käesoleva aasta vahekokkuvõte näitas, et vaatamata senistele edusammudele on vaja teha rohkem, eriti seoses enneolematute probleemidega, millega maailm on selle vastuvõtmisest saadik pidanud toime tulema;

Üleilmsete suundumuste ja peamiste probleemidega tegelemine

1. Kinnitab veel kord inimõiguste universaalsust ja jagamatust ning iga inimese loomupärast väärikust; kinnitab veel kord ELi ja selle liikmesriikide kohustust edendada ja kaitsta demokraatiat ja inimõiguste universaalsust kogu maailmas;

2. rõhutab, et EL peab olema täielikult valmis võitlema autoritaarsuse, illiberalismi ja populismi esilekerkimise ning üha suurenevate rünnakutega inimõiguste, demokraatia ja rahvusvahelise humanitaarõiguse universaalsuse vastu;

3. mõistab hukka kogu maailmas ilmneva inimõiguste ja demokraatlike väärtuste rikkumiste kasvava suundumuse, nagu muu hulgas hukkamised, piinamine, meelevaldsed vahistamised ja kinnipidamised, kodanikuühiskonna ja poliitiliste vastaste mahasurumine, riigiasutuste liigne vägivald, tsensuur ja ähvardused sõltumatule meediale; taunib demokraatlike institutsioonide kaitse nõrgenemist ja kodanikuühiskonna tegutsemisruumi ahenemist kogu maailmas;

4. juhib tähelepanu suuremale vahendite kogumile, mida autoritaarsed ja mitteliberaalsed režiimid kasutavad selleks, et luua raamistik inimõiguste õõnestamiseks seadusandlike ja muude kui seadusandlike sätete kaudu, mida kasutatakse muu hulgas kodanikuühiskonna vaigistamiseks ja ohustamiseks, kohtusüsteemi kontrollimiseks ja inimõiguste kaitsjate tagakiusamiseks, piirates põhiõiguste kasutamist, mis on nende rahvusvaheliste inimõigustealaste kohustuste jõhker rikkumine;

5. märgib rahuloluga, et inimõigustega seotud üleilmsete suurte probleemide tingimustes esineb ka inimõigustega seotud häid asjaolusid; rõhutab vajadust strateegilisema kommunikatsiooni järele inimõiguste ja demokraatia valdkonnas, levitades uudiseid positiivsete tulemuste, poliitika ja parimate tavade kohta; toetab algatust „Head inimõigustealased lood“[12] kui viisi, kuidas jagada inimõiguste kohta positiivseid lugusid;

Reageerimine üldistele inimõiguste ja demokraatiaga seotud probleemidele

Rahvusvahelise inimõiguste ja humanitaarõiguse järgimine

6. rõhutab vajadust järgida rahvusvahelist humanitaarõigust; kutsub üles tagama tõhusalt humanitaarabi kiire ja takistamatu läbipääsu relvakonfliktide ajal ning looma süstemaatiliselt humanitaarkoridorid, kui ja kus see on vajalik relvakonfliktide ja sõjaolukordades; mõistab hukka katastroofilised humanitaartagajärjed ja inimõiguste rikkumised, mille on põhjustanud tänapäeva sõjapidamine ja konfliktid kogu maailmas; juhib tähelepanu relvakonfliktide soolisele mõjule ja tagajärgedele

[12] https://goodhumanrightsstories.net/.

keskkonna jaoks;

Õigus elule: surmanuhtluse üldise kaotamise saavutamine

7. märgib, et vaatamata mõnes ELi mittekuuluvas riigis esinevale suundumusele võtta meetmeid surmanuhtluse kaotamiseks, ilmneb sellega seoses endiselt märkimisväärseid probleeme; taunib asjaolu, et muudes ELi mittekuuluvates riikides on elluviidud surmanuhtluste arv jõudnud viimase viie aasta kõrgeimale tasemele; kordab oma nõudmist, et kõik riigid kaotaksid täielikult surmanuhtluse või kehtestaksid surmanuhtluse kaotamise esimese sammuna kohese moratooriumi;

Õigus väljendus-, meedia- ja teabevabadusele

8. on sügavalt mures üha suurenevate tagasilöökide pärast väljendus- ja meediavabadusele kogu maailmas, eelkõige ajakirjanike puhul; mõistab hukka ajakirjanike, inimõiguste kaitsjate ja kodanikuühiskonna organisatsioonide tsenseerimise nn välisagentide seaduste ning muude autoritaarsetes ja mitteliberaalsetes režiimides vastu võetud seadusandlike ja muude kui seadusandlike meetmete kohaldamise kaudu; tuletab meelde oma sügavat muret üldsuse osalemise vastaste strateegiliste kohtuasjade kasutamise pärast vaigistamise eesmärgil;

Õigus mõtte-, südametunnistuse-, usu- ja veendumusvabadusele

9. kordab oma muret mõtte-, südametunnistuse-, usu- ja veendumusvabaduse õiguse rikkumise pärast; taunib usu- või veendumusidentiteedi ärakasutamist poliitilistel eesmärkidel ning usu- ja veendumusvähemuste ja usukogukondade väljajätmist teatavates kolmandates riikides; soovitab erisaadikul teha tihedat ja täiendavat koostööd ELi inimõiguste eriesindaja ja nõukogu inimõiguste töörühmaga, ning on seepärast seisukohal, et usu- ja veendumusvabaduse edendamisega väljaspool ELi tegelev ELi erisaadik tuleks integreerida Euroopa välisteenistusse sarnaselt teiste erisaadikute ja ELi eriesindajatega;

Õigus võrdsusele ja mittediskrimineerimisele

10. mõistab veel kord hukka igasuguse rassismi, sallimatuse, ksenofoobia ja diskrimineerimise rassi, etnilise päritolu, rahvuse, sotsiaalse klassi, puude, kasti, usutunnistuse, veendumuste, vanuse, seksuaalse sättumuse või soolise identiteedi alusel; mõistab hukka vaenukõne kasvava rahvusvahelise ohu, sealhulgas internetis; kordab hariduse ja dialoogi otsustavat rolli sallivuse, mõistmise ja mitmekesisuse edendamisel;

Õigus kaitsele piinamise ning ebainimliku või alandava kohtlemise eest

11. mõistab hukka igasuguse tegevuse või katse eesmärgiga legaliseerida piinamine või muu julm, ebainimlik või inimväärikust alandav kohtlemine või karistamise meetodid, neid õhutada, lubada või nendega nõustuda mis tahes asjaoludel;

Õigus üldsuse osalemisele

12. märgib, et autoritaarsetes ja mitteliberaalsetes režiimides ei austata õigust osaleda vabadel ja õiglastel valimistel; rõhutab, et need režiimid viivad läbi võltsitud valimisi

oma võimu kindlustamiseks, kuna neil puudub tõeline poliitiline vaidlus ja pluralism; kordab oma üleskutset, et EL uuriks valimisvaatluse alalise kutse kehtestamist ELi lepingute demokraatliku klausli, üldiste tariifsete soodustuste kava ja samaväärsete mehhanismide raames;

Naiste õigused ja sooline võrdõiguslikkus

13. rõhutab, et naiste õigused ja sooline võrdõiguslikkus on asendamatud ja jagamatud inimõigused, samuti õigusriigi ja vastupanuvõimeliste demokraatiate alus; taunib asjaolu, et miljonid naised ja tütarlapsed kogevad jätkuvalt diskrimineerimist ja vägivalda, eriti konfliktide tingimustes, ning nad jäetakse ilma nende väärikusest, autonoomiast ja isegi elust; nõuab, et EL, selle liikmesriigid ja sarnaselt meelestatud partnerid suurendaksid oma jõupingutusi, et tagada oma inimõiguste täielik teostamine ja kaitse; nõuab ELi naiste õiguste hartat; mõistab kõige karmimalt hukka üha sagenevad rünnakud seksuaal- ja reproduktiivtervise ning seonduvate õiguste vastu kogu maailmas ning soolise vägivalla; väljendab heameelt ELi ühinemise üle Istanbuli konventsiooniga;

Rändajate ja pagulaste õigused

14. mõistab hukka rändajate, pagulaste ja põgenike inimõiguste ning turvalisuse vähenemise; kinnitab veel kord nende võõrandamatuid inimõigusi ja tuletab meelde riikide kohustust neid kaitsta kooskõlas asjakohase rahvusvahelise õigusega; nõuab, et EL ja selle liikmesriigid kaitseksid tõhusalt nende õigusi ELi rändepoliitikas ja sellealases koostöös partnerriikidega; on äärmiselt mures inimõiguste rikkumiste tõttu põgenike enneolematult suure arvu pärast (2022. aasta lõpuks 122 miljonit inimest), mis on viimase kümne aasta jooksul kahekordistunud;

Inimõigused, äri ja kaubandus

15. rõhutab kaubanduse rolli olulise vahendina inimõiguste olukorra edendamisel ja parandamisel ELi partnerriikides; märgib siiski, et mõnedes asjaomastes riikides on olukord paranenud vähe või üldse mitte; taunib ülemäärase ja ekspluateeriva äritegevuse kahjulikku mõju inimõigustele ja demokraatiale; nõuab kiiret ja ambitsioonikat lõplikku kokkulepet äriühingute kestlikkusalase hoolsuskohustuse direktiivi suhtes koos siduvate ELi eeskirjadega äriühingute vastutustundliku käitumise kohta seoses inim-, töö- ja keskkonnaõigustega ning sunniviisilise töö tulemusena valminud toodete keelu õigeaegset lõplikku vormistamist, et tagada nende toodete keelustamine liidu turul;

LGBTIQ+ inimeste õigused

16. mõistab hukka inimõiguste rikkumised, sealhulgas lesbide, geide, biseksuaalide, trans-, mittebinaarsete, intersooliste ja *queer*-inimeste (LGBTIQ+) diskrimineerimise, tagakiusamise, nendevastase vägivalla ja nende tapmise kogu maailmas; on äärmiselt mures vihkamise ning LGBTIQ+ vastaste narratiivide ja õigusaktide leviku pärast, mis on suunatud LGBTIQ+ inimeste ja inimõiguste kaitsjate vastu; kordab oma nõuet rakendada täielikult LGBTIQ-inimeste võrdõiguslikkuse strateegiat 2020–2025 kui ELi vahendit LGBTIQ-inimeste olukorra parandamiseks kogu maailmas;

Lapse õigused

17. mõistab hukka lapse õiguste austamise vähenemise ja nende õiguste üha suureneva rikkumise, sealhulgas vägivalla, varajaste ja sundabielude, seksuaalse kuritarvitamise, sealhulgas suguelundite moonutamise, inimkaubanduse, lapstööjõu kasutamise, lapssõdurite värbamise, haridusele ja tervishoiule juurdepääsu puudumise, alatoitumise ja äärmise vaesuse kaudu; kordab oma nõuet rakendada süstemaatilist ja järjepidevat lähenemisviisi laste õiguste edendamiseks ja kaitsmiseks ELi kõigi välispoliitika meetmete kaudu;

Puuetega inimeste õigused

18. tunneb muret probleemide pärast, mis on seotud puuetega inimeste õiguste, nagu juurdepääs haridusele, tervishoiule ja tööhõivele ning osalemine poliitilises elus, täieliku kasutamisega; kordab oma üleskutset, et EL abistaks partnerriike puuetega inimeste hooldajaid toetava poliitika väljatöötamisel;

Eakate inimeste õigused

19. kordab oma nõudmist ELile ja selle liikmesriikidele töötada välja uued võimalused eakate õiguste tugevdamiseks, võttes arvesse mitmeid probleeme, millega nad peavad toime tulema, nagu muu hulgas vanuseline diskrimineerimine, vaesus, vägivald ja sotsiaalkaitse puudumine;

Õigus toidule

20. tuletab meelde, et õigus toidule, sealhulgas piisava toidu või selle hankimise vahendite füüsiline ja majanduslik kättesaadavus, on inimõigus; on äärmiselt mures probleemide pärast, mis on seotud õigusega toidule kogu maailmas, eriti sõja- ja konfliktiolukordades; nõuab, et EL ja selle liikmesriigid edendaksid ÜRO süsteemis kohustuslikke suuniseid, milles käsitletakse õigust toidule;

Õigus puhtale, tervislikule ja kestlikule keskkonnale

21. rõhutab, et kliimamuutused ja nende mõju keskkonnale mõjutavad otseselt kõigi inimõiguste tõhusat teostamist; tunnustab kodanikuühiskonna organisatsioonide, keskkonnaalaste inimõiguste kaitsjate ja põlisrahvaste aktivistide olulist tööd puhta, tervisliku ja kestliku keskkonna kaitsmisel; mõistab hukka ohu, millega peavad toime tulema keskkonnaalaste inimõiguste kaitsjad ja põlisrahvaste aktivistid, ning nõuab nende tõhusa kaitse tagamist;

Inimõigused ja digitehnoloogia

22. tunneb muret ohu pärast, mida tehisintellekt võib tekitada demokraatiale ja inimõigustele, eriti kui see ei ole nõuetekohaselt reguleeritud; väljendab heameelt nõukogu 26. juuni 2023. aasta järelduste üle, mille eesmärk on tugevdada ELi rolli ja juhtpositsiooni ülemaailmses e-valitsuses, eelkõige ELi positsiooni ülemaailmsete digitaalsete eeskirjade kujundajana, ning väljendab sellega seoses heameelt ettepaneku üle võtta vastu määrus, et ühtlustada tehisintellekti käsitlevad eeskirjad, mis peavad kaitsma inimõigusi ja eeliseid, mida tehisintellekt võib inimeste heaolule pakkuda;

ELi niisuguste vahendite tugevdamine, mille eesmärk on inimõiguste ja demokraatia edendamine ja kaitsmine kogu maailmas

ELi inimõiguste ja demokraatia tegevuskava

23. täheldab, et ELi inimõiguste ja demokraatia tegevuskava senine rakendamine ELis ja selle liikmesriikides on küll märkimisväärne, kuid endiselt ebapiisav, mis on eriti tingitud selle vastuvõtmisest alates maailmas ilmnenud enneolematutest probleemidest, nagu märgiti selle vahekokkuvõttes, ning väljendab sellega seoses heameelt tegevuskava tugevdamise üle selle järelejäänud perioodiks, et maksimeerida inimõiguste ja demokraatia koostoimet ja vastastikust täiendavust kohalikul, riiklikul ja ülemaailmsel tasandil;

Euroopa Liidu inimõiguste eriesindaja

24. toetab täielikult Euroopa Liidu inimõiguste eriesindaja poolt ELi inimõigustealase tegevuse nähtavusele ja sidususele ELi välissuhetes kaasaaitamisel tehtavat tööd; toetab tema keskset rolli ELi poolsel inimõiguste edendamisel ja kaitsmisel, tehes koostööd kolmandate riikide ja sarnaselt meelestatud partneritega;

Naabruspiirkonna, arengu- ja rahvusvahelise koostöö instrument „Globaalne Euroopa“ ning inimõiguste ja demokraatia programm

25. tuletab meelde naabruspiirkonna, arengu- ja rahvusvahelise koostöö instrumendi „Globaalne Euroopa“, sealhulgas selle inimõiguste ja demokraatia programmi olulist rolli ELi juhtvahendina inimõiguste ja demokraatia edendamisel ja kaitsmisel kogu maailmas; rõhutab vajadust kaasata kodanikuühiskond kogu ELi asjakohasesse välistegevusse; kordab, kui oluline on ühtlustada inimõigustel põhinevat lähenemisviisi ELi välistegevuse vahendites;

ELi rahvusvahelised lepingud

26. rõhutab, et inimõigusi käsitlevaid klausleid tuleks kohaldada kõigi ELi rahvusvaheliste lepingute suhtes kui „olulist elementi“, sealhulgas valdkondlike ja investeerimislepingute suhtes; märgib, et kuni 2014. aastani aktiveeris EL ametlikult inimõiguste klauslid kahel tosinal korral ja on sellest ajast alates võtnud nende klauslite alusel nn asjakohaseid meetmeid ainult ühel korral; kordab, et olukorras, kus ELi partnerriigid rikuvad pidevalt inimõigusi käsitlevaid klausleid, peaks liit reageerima kiiresti ja otsustavalt, sealhulgas peatades asjakohased lepingud, kui muud võimalused osutuvad ebatõhusaks;

ELi inimõigusdialoogid

27. rõhutab inimõigusdialoogide olulist rolli ELi inimõigustealastes vahendites ning ELi inimõiguste ja demokraatia tegevuskava rakendamise peamise vahendina; rõhutab, et neis dialoogides tuleks käsitleda asjaomaste riikidega kõigi inimõiguste ja demokraatia olukorda; märgib, et inimõigusdialooge tuleks pidada ELi pideva tegevuse põhielemendiks, mitte eraldiseisvaks vahendiks; tuletab meelde, et neid dialooge tuleb kasutada koos ja koostoimes teiste vahenditega; kordab vajadust tõstatada üksikjuhtumeid ja tagada piisavad järelmeetmed; kutsub üles suurendama nende

dialoogide ja nende tulemuste nähtavust, sealhulgas ühise pressiteate avaldamise kaudu;

Kogu maailmas rakendatav inimõiguste rikkujate vastane ELi sanktsioonirežiim

28. väljendab heameelt selle üle, et kogu maailmas rakendatavat inimõiguste rikkujate vastast ELi sanktsioonirežiimi kasutatakse üha enam peamise poliitilise vahendina ELi inimõiguste ja demokraatia kaitsmisel kõikjal maailmas; märgib siiski ära probleemid, mida ühehäälsuse nõue tekitab nende vastuvõtmisel, ja kordab oma üleskutset võtta kogu maailmas rakendatava inimõiguste rikkujate vastase ELi sanktsioonirežiimi üle otsustamisel kasutusele kvalifitseeritud häälteenamus; toetab täielikult võimalust kehtestada sellega seoses ELi raamistikus sihipäraseid korruptsioonivastaseid sanktsioone, mis on olnud Euroopa Parlamendi pikaajaline prioriteet, kas nende lisamise kaudu kogu maailmas rakendatavasse inimõiguste rikkujate vastasesse ELi sanktsioonirežiimi või teistsuguse režiimi kaudu; rõhutab sanktsioonide täieliku jõustamise vajadust ja nõuab kõrvalehoidmisega tegelemist;

Demokraatiat toetavad tegevused

29. kordab oma muret autoritaarsete ja mitteliberaalsete režiimide kasvavate rünnakute pärast demokraatia ja demokraatlike standardite vastu; rõhutab, et demokraatia kaitse ja toetamine kogu maailmas on üha enam muutumas geopoliitiliseks ja strateegiliseks huviks; kordab, kui olulised on ELi valimisvaatlusmissioonid ja Euroopa Parlamendi panus nende metoodika väljatöötamisse ja täiustamisse; nõuab Euroopa Parlamendi demokraatia toetamise ja valimiste koordineerimise rühma ressursside suurendamist;

ELi toetus inimõiguste kaitsjatele

30. on äärmiselt mures inimõiguste kaitsjate, nende perekondade, kogukondade ja advokaatide vastu suunatud rünnakute ja ahistamise pärast ning peab nende tagakiusamiseks kasutatavaid üha keerukamaid vahendeid eriti murettekitavaks; toetab kogu südamest inimõiguste kaitsjate tööd ja ELi tegevust eesmärgiga tagada nende kaitse kogu maailmas; nõuab, et EL ja selle liikmesriigid kohaldaksid täielikult ja järjepidevalt inimõiguste kaitsjaid käsitlevaid ELi suuniseid; nõuab jõupingutusi, et suurendada inimõiguste kaitsjate kaitsmise ja toetamise ELi meetmete ja kanalite nähtavust: kordab oma üleskutset komisjonile võtta ohus olevate inimõiguste kaitsjate jaoks kogu ELi hõlmava mitmekordse viisa süsteemi loomisel proaktiivne roll;

Võitlus karistamatuse ja korruptsiooni vastu

31. rõhutab, et nii karistamatus kui ka korruptsioon võimaldavad ja süvendavad inimõiguste rikkumisi ja demokraatia allakäiku; väljendab heameelt korruptsioonivastaste meetmete üle ELi välispoliitikas komisjoni ning liidu välisasjade ja julgeolekupoliitika kõrge esindaja 3. mai 2023. aasta ühisteatises korruptsioonivastase võitluse kohta (JOIN(20203)0012); toetab ELi ja kolmandate riikide vahelistes kaubanduslepingutes sisalduvaid korruptsioonivastaseid sätteid; rõhutab kolmandate riikide kodanikuühiskonna olulist rolli karistamatuse ja korruptsiooni vastase võitluse järelevalves;

ELi tegevus mitmepoolsel tasandil

32. kordab, et EL ja selle liikmesriigid peavad rääkima ÜROs ja muudel mitmepoolsetel foorumitel ühel häälel; nõuab, et EL ja selle liikmesriigid tagaksid mitmepoolsetel foorumitel, sealhulgas ÜRO Julgeolekunõukogus liidule eraldi ja alalise koha; nõuab, et ELi delegatsioonidel oleks mitmepoolsetel foorumitel suurem roll, mille jaoks neil peaksid olema asjakohased vahendid;

33. väljendab heameelt poliitilise ja rahalise toetuse üle, mida EL on andnud Rahvusvahelisele Kriminaalkohtule, sealhulgas Rahvusvahelise Kriminaalkohtu prokuratuurile; palub ELil ja selle liikmesriikidel jätkata Rahvusvahelise Kriminaalkohtu toetamist vajalike vahendite ja ressurssidega ning kasutada kõiki oma käsutuses olevaid vahendeid, et tugevdada võitlust karistamatuse vastu kogu maailmas;

Euroopa tiimi lähenemisviis

34. peab kahetsusväärseks, et ELi mittekuuluvates riikides on liikmesriikide saatkondades ja ELi delegatsioonides täheldatud inimõiguste kaitse ja edendamise erinevaid lähenemisviise; rõhutab, et liikmesriikide saatkonnad peaksid seadma inimõiguste edendamisel ja kaitsmisel üha olulisema rolli täitmise prioriteediks, toetades samal ajal ka kodanikuühiskonda kolmandates riikides: märgib, et see vastutus ei tohiks jääda täielikult ELi delegatsioonide kanda; nõuab tungivalt, et EL ja selle liikmesriigid suurendaksid jõupingutusi inimõiguste ja demokraatia edendamiseks ja kaitsmiseks kogu maailmas;

°

° °

35. teeb presidendile ülesandeks edastada käesolev resolutsioon nõukogule, komisjonile, komisjoni asepresidendile ning liidu välisasjade ja julgeolekupoliitika kõrgele esindajale, Euroopa Liidu inimõiguste eriesindajale, liikmesriikide valitsustele ja parlamentidele, ÜRO Julgeolekunõukogule, ÜRO peasekretärile, ÜRO Peaassamblee 77. istungjärgu eesistujale, ÜRO Inimõiguste Nõukogu presidendile, ÜRO inimõiguste ülemvolinikule ja Euroopa Liidu delegatsioonide juhtidele.

SELETUSKIRI

Igal aastal võtab Euroopa Parlament vastu kolm aastaaruannet ELi välis-, julgeoleku- ja kaitsepoliitika ning inimõiguste poliitika kohta.

Kolm aruannet on järgmised:

- ühist välis- ja julgeolekupoliitika rakendamist käsitlev 2023. aasta aruanne (põhineb ühise välis- ja julgeolekupoliitika aruandel, mille liidu välisasjade ja julgeolekupoliitika kõrge esindaja esitab Euroopa Parlamendile) – väliskomisjoni pädevus;
- inimõigusi ja demokraatiat maailmas ning Euroopa Liidu poliitikat selles valdkonnas käsitlev 2023. aasta aruanne (põhineb ELi aastaaruandel inimõiguste ja demokraatia kohta maailmas 2022. aastal) – inimõiguste allkomisjoni pädevus, ning
- ühist välis- ja julgeolekupoliitika rakendamist käsitlev 2023. aasta aruanne (mis põhineb ühise välis- ja julgeolekupoliitika aruandel, mille liidu välisasjade ja julgeolekupoliitika kõrge esindaja esitab Euroopa Parlamendile) – julgeoleku ja kaitse allkomisjoni pädevus.

Nende aruannetega jälgitakse ja hinnatakse ühise välis- ja julgeolekupoliitika, sealhulgas ELi inimõiguste poliitika ning ühise julgeoleku- ja kaitsepoliitika rakendamist. Need on oluline osa Euroopa Parlamendi panusest ELi välispoliitika kujundamisse, eelkõige seoses Lissaboni lepinguga Euroopa Parlamendile antud tugevdatud kontrolliõigusega. On oluline, et Euroopa Parlament vastaks teiste institutsioonide aastaaruannetele kohe pärast nende avaldamist.